

MASTEROPPGAVE

Foreldres beskrivelse av barnas deltagelse i
skilsmissegrupper i Norge
-En deskriptiv kvalitativ intervjustudie

Parent's description of their child's participation in
divorce groups

Dagny- Elise Ulvøy, kandidatnummer 411

Master i klinisk sykepleie - helsesykepleier
Høgskolen på Vestlandet

MKS590- 1 20 H Masteroppgave

Veileder: Inger Kristensson Hallström og Ragnhild Sollesnes
Innleveringsdato 26.05.2021

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle

kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

DEL 1: Kappen

Antall ord: 4997

INNHOOLD

Forord.....	2
Sammendrag.....	3
Abstract.....	4
1.0 Innledning.....	5
2.0 Bakgrunn.....	6
2.1 Sentrale begreper.....	6
2.2. Teoretisk forankring.....	7
2.2.1 Salutogenese.....	7
2.3 Tidligere forskning.....	8
2.4 Hensikt og forskningsspørsmål.....	9
3.0 Metode.....	10
3.1 Design.....	10
3.2 Utvalg.....	10
3.3 Datainnsamling.....	11
3.4 Analyse.....	11
3.5 Forforståelse.....	12
3.6 Etske overveielser.....	13
4.0 Resultat.....	14
4.1 Oppmuntrer barnas deltagelse.....	14
4.2 Manglende kommunikasjon.....	14
4.3 Utfordrende situasjoner.....	15
5.0 Diskusjon.....	15
5.1 Metodediskusjon.....	15
5.2 Diskusjon av resultat.....	17
6.0 Konklusjon og implikasjoner.....	19
6.1 Konklusjon.....	19
6.2 Implikasjoner for praksis.....	19
Referanser.....	21
Vedlegg.....	24
Vedlegg 1 Informasjonsbrev og samtykkeskjema.....	24
Vedlegg 2 Informasjon til barn av foreldre som deltar i forskningsprosjekt.....	27
Vedlegg 3 Intervjuguide.....	28
Vedlegg 4 Eksempel strukturanalyse.....	29
Vedlegg 5 NSD sin vurdering.....	30

FORORD

I mitt arbeid som helsesykepleier har jeg opplevd at det er mange barn og foreldre som har det vanskelig etter en skilsmisse. Det har vært utfordrende å kunne gi et tilbud til disse familiene. Her jeg jobber har vi ikke gjennomført skilsmissegrupper. Når jeg leste om skilsmissegrupper, oppdaget jeg at det var vanskelig å finne litteratur som beskrev foreldrenes opplevelse. Min oppfatning er at det er vanskelig å hjelpe disse barna dersom ikke foreldrene forstår at det ofte er forholdene i og mellom de to hjemmene som gjør at barna strever. Det var bakgrunnen for min interesse for å gjennomføre studien.

Oppgaven og studien er gjennomført under Covid- 19 epidemien, noe som har vært både en fordel og ulempe. Det har vært en ensom tid å være student, og jeg har lært at jeg foretrekker fysiske møter og oppmøte, istedenfor digitale møter og avstand. Fordelen har vært at det ikke var mange andre aktiviteter å bruke tiden sin på. Jeg vil takke veilederne mine for å vise tålmodighet og forståelse. Takk for gode, faglige innspill og motivasjon til å fortsette når alt så håpløst ut. Deres veiledning og tilbakemelding utviklet forståelsen og ga inspirasjon til å fortsette prosessen og fullføre studien på normert tid.

Takk til foreldrene som stilte opp og delte sine opplevelser og erfaringer med meg. Uten deres bidrag hadde det ikke vært mulig å gjennomføre studien. Beskrivelsene deres har vært rike og har gitt en dypere forståelse for hvordan foreldre opplever barnas deltagelse i skilsmissegrupper.

Takk til familien min som har heiet meg frem og gitt meg tid og forståelse for mange timer med studier i ferier, helger og på kveldstid.

SAMMENDRAG

Bakgrunn: Skilsmisse innebærer for de fleste familier en krise i livet og gir utfordringer både praktisk og følelsesmessig. Barn og unge opplever at deltagelse i skilsmissegrupper gir dem økt forståelse for deres livssituasjon og de opplever at støtten gruppen gir dem som betydningsfull. Derimot mangler det studier som belyser foreldrenes opplevelse av barnas deltagelse i skilsmissegrupper.

Hensikt: Studiens hensikt er å beskrive foreldres opplevelse av barnas deltagelse i skilsmissegrupper.

Metode: Designen tar utgangspunkt i en induktiv, kvalitativ studie med en fenomenologisk tilnærming. Studien er basert på ni individuelle intervju med mødre og fedre fra to ulike fylker i Norge, der fire av foreldrene ble intervjuet to ganger. Foreldrene hadde barn som deltok i skilsmissegrupper mens studien pågikk, eller som hadde deltatt i skilsmissegrupper de siste to årene. Studien bygger sin analyse på systemisk tekstkondensering.

Resultat: Tre tema kom frem av analysen: *oppmuntrer barnas deltagelse*, *manglende kommunikasjon* og *utfordrende situasjoner*. Det første temaet, *oppmuntrer barnas deltagelse*, beskriver foreldrenes positive innstilling til barnets deltagelse i skilsmissegrupper og deres forventninger til hva som kan komme ut av deltagelsen. *Manglende kommunikasjon* beskriver foreldrenes opplevelse av at de får ingen eller mangelfull informasjon om hva som foregår i gruppene fra skolen, gruppeleder og barna. I det tredje temaet, *utfordrende situasjoner*, beskriver foreldrene vanskelige situasjoner som kan oppstå i forhold til barna og tidligere partner etter en skilsmisse.

Konklusjon: Foreldrene fremhever viktigheten av barnas deltagelse i skilsmissegrupper ved at barnet har behov for en egen arena til å dele tanker og følelser rundt skilsmissen sammen med andre barn som har opplevd det samme. De beskriver deltagelsen som et tiltak som hjelper barnet, men ikke alltid familien rundt barnet. Dersom skilsmissegrupper skal fungere som en brobygger mellom barna og foreldrene er det behov for økt grad av foreldreinvolvering og bedre informasjonsflyt mellom skole, gruppeleder og foreldre.

Nøkkelord: erfaring, fenomenologi, foreldre, intervju, skilsmissegrupper

ABSTRACT

Background: Children and youths who experience divorce are found to have increased risk of emotional and behavioral adjustment problems. Different prevention program has been developed to help and support these children. Previous studies have been focusing on the child or the group leader's experience with divorce groups, but studies exploring parent's experience are scarce.

Aim: To explore parents' experiences of their child's participation in divorce groups.

Methods: An inductive, qualitative, descriptive design with its philosophical orientation in naturalistic inquiry based on the outlines of a phenomenological perspective. Two fathers and three mothers from two different counties in Norway were interviewed twice. Systematic text condensation was used for analysis.

Results: Three themes emerged from parent's experiences: *encouraging the child*, *missing communication*, and *challenging situations*. Parents described how they encouraged the child to attend in divorce groups and hoped they would gain a deeper understanding of thoughts and feelings around the divorce. Missing communication relates to missing information about the groups from the school, the group leader, but also missing information from the child. Missing information was found to be a challenge for the parents and made them think that the divorce group was beneficial for the child but maybe not for the family. Parents described challenging situations for them and their child due to the divorce, and they strove to understand their child and their own behavior.

Conclusion: Divorce groups can be beneficial for children after their parents' divorce. To be beneficial for both children and their parents structured information and cooperation between the school, the child, and both parents are important.

Key words: Divorce groups, experience, interview, parent, phenomenology

1.0 INNLEDNING

Globalt har skilsmissestatistikken endret seg de siste tiårene mellom 1970 – 2008 og antallet som skiller seg nesten blitt doblet. Skilsmisse raten i Nord- og Vest Europa, inkludert de skandinaviske landene er høy, med unntak av Irland. I Skandinavia har Danmark flest skilsmisser, mens Norge har færrest (Wang & Schofer, 2018). Hvert år opplever mellom 27 000-30 000 norske barn og unge at foreldrene flytter fra hverandre. Nasjonalt viser statistikken en tredobling fra 1970 til 2018 (Bufdir, 2015).

Skilsmisse innebærer for de fleste familier en krise i livet og gir utfordringer både praktisk og følelsesmessig (Amato, 2014). Mange barn håndterer skilsmisse godt ved hjelp av foreldre og nettverk. Likevel viser studier at samlivsbrudd utgjør en risikofaktor for barn. Foreldrenes separasjon viser seg å være stressende for de fleste barn og kan påvirke deres helse som voksne (Amato, 2014; Amato & Cheadle, 2005; Beverly et al., 2007; Johnsen et al., 2019).

Forebyggende psykososialt arbeid er en forskriftsfestet oppgave i kommunenes helsefremmende og forebyggende arbeid i helsestasjons- og skolehelsetjenesten (Helse- og omsorgsdepartementet, 2018). I følge nasjonal faglig retningslinje for helsestasjon- og skolehelsetjenesten bør skolehelsetjenesten tilby samtaler og veiledning til grupper av elever med særskilte behov i samarbeid med skolen. Videre står det at skolehelsetjenesten kan tilby gruppesamtaler for å støtte barn og ungdom som opplever samlivsbrudd (Helsedirektoratet, 2020).

Barn og unge opplever at deltagelse i skilsmissegrupper gir økt forståelse for deres livssituasjon og de opplever støtten gruppen gir dem som betydningsfull (Lofthus & Skorpen, 2016). Helsepsykiatere som gruppeledere påpeker at det er et stort behov for gruppene fordi mange barn opplever at foreldre flytter fra hverandre og beskriver at det er vanskelig umiddelbart etter skilsmissen, men også på lengre sikt (Rognerud, 2014). På nåværende tidspunkt mangler det beskrivelser av hvordan foreldre opplever at deres barn deltar i skilsmissegrupper.

2.0 BAKGRUNN

De Forente Nasjoners barnekonvensjon om barns rettigheter, sier at barn har rett til å bli hørt i saker som angår dem (United Nations, 1989). En høy andel av henvendelser fra norske barn til barneombudet omhandler barns rettigheter ved samlivsbrudd. Noen kommuner har egne tiltak som barna kan benytte om de trenger noen å snakke med om samlivsbrudd. Andre steder er dette mangelfullt. Barneombudet henviser ofte til skolehelsetjenesten når de får slike henvendelser (Barneombudet, 2012).

2.1 SENTRALE BEGREPER

Skilsmisse: En skilsmisse er oppløsning av ekteskap mens partene lever (Bull, 2018). I oppgaven benyttes skilsmisse om foreldre som har flyttet fra hverandre, uavhengig om foreldrene har vært gift eller samboere.

Delt samvær: Barna bor hos begge foreldrene, ofte halve tiden hos hver (Lidén & Kitterød, 2019).

Barn med to hjem: Barn som bor i to hjem etter foreldrenes samlivsbrudd (Lidén & Kitterød, 2019).

Skilsmissegruppe: Gruppetilbudet «Samtalegrupper for skilsmissebarn» som undersøkes i denne studien, er et selektivt forebyggende og helsefremmende tiltak og har som mål å fremme god psykisk helse og forebygge vansker (Reedzt & Eng, 2013). Gruppene gjennomføres i skoletiden og skal gi barna hjelp til å håndtere sin egen situasjon og gi dem nye mestringsstrategier. Helsesykepleiere i Bærum kommune stod bak initiativet til disse gruppene og samarbeidet tett med skolene for å utvikle tilbudet. Voksne for Barn overtok driften for gruppene i 2013 (Voksne for barn, 2021). Det teoretiske grunnlaget for gruppene tar blant annet utgangspunkt i Antonovsky's begrep salutogenese (Reedzt & Eng, 2013).

2.2. TEORETISK FORANKRING

2.2.1 SALUTOGENESE

Studien baserer seg på en helsefremmende og salutogen forståelse. Sosiologen Aron Antonovsky utviklet teorien om salutogenese og forsket på forholdet mellom stress, helse og velvære (Antonovsky, 1996). Han ønsket å flytte fokus fra stressfaktorer til ressurser og mente det var viktig å forstå tilværelsens struktur og oppleve forutsigbarhet for å kunne håndtere det praktiske i livet. Dersom man klarer å se ressurser i seg selv eller i omgivelsene rundt en, kan det gi styrke til å håndtere situasjoner som dukker opp (Haugan & Rannestad, 2014).

Antonovsky (1996) mener alle mennesker er født med generelle motstandsressurser og at hvert individs motstandskraft, når det utsettes for stress, er avhengig av en opplevelse av sammenheng i livet sitt. En må kjenne at livet er meningsfullt, forståelig og oppleves som håndterbart for å oppnå en opplevelse av sammenheng (OAS). Hvilke ressurser en har vil gi ulike grunnholdninger i møte med ulike hendelser i livet.

Mennesker som har en sterk opplevelse av sammenheng i livet, vil mestre belastninger bedre enn de som opplever liten grad av sammenheng (Antonovsky, 1996). Mening er den viktigste komponenten for å oppnå en opplevelse av sammenheng. I mening ligger motivasjon, og en følelse av å være delaktig i det som skjer. De som opplever høy grad av meningsfullhet, opplever at de har noe de kan engasjere seg i følelsesmessig. Belastninger oppleves da som utfordringer, og en finner mening i det som skjer. Dette blir positive erfaringer som en tar med seg videre i livet (Antonovsky, 1987/2012).

Hvordan en forstår hendelser i livet gir ulik grad av trygghetsfølelse. Høy grad av forståelse fører til forventninger om at fremtiden er forståelig og uten store overraskelser. En blir trygg, klarer å forklare uventede hendelser og ordner opp. Personer med lav grad av forståelighet, forstår ikke hva som skjer. Det kan medføre at de blir utrygge og mister kontrollen (Antonovsky, 1987/2012).

Håndterbarhet handler om i hvilken grad man opplever at en har tilstrekkelige ressurser til rådighet for å klare å håndtere indre og ytre stimuli en blir utsatt for. Ved lav grad av håndterbarhet oppleves livet urettferdig eller at man mangler påvirkningskraft. En følelse av maktløshet oppstår, og den opplevelsen kan dominere følelseslivet på seinere tidspunkt. I

motsatt fall er en klar over at livet noen ganger går imot en, men når det skjer, er man i stand til å håndtere det, bearbeide det og komme videre (Antonovsky, 1987/2012).

2.3 TIDLIGERE FORSKNING

Ulike mekanismer påvirker barn og voksne i forbindelse med skilsmissen. Noen barn og voksne tilpasser seg relativt raskt sin nye livssituasjon, andre bruker lang tid på tilpasningen og vil oppleve mangelfull fungering (Amato, 2000). Når foreldre går fra hverandre kan barn oppleve redusert motstandsdyktighet, økt reaksjonssensitivitet samt redusert resiliens som gir en økt risiko for angst og depresjon (Schaan & Vogeles, 2016). Barnets psykiske helse og velvære er mer påvirket av forholdene rundt bruddet enn selve skilsmissen. Foreldrenes konfliktnivå, evne til samarbeid, barnets kontakt med begge foreldrene samt den økonomiske og materielle situasjon har innvirkning på dette (Amato, 2000; Bergström et al., 2018).

Bergström et al. (2018) viser at delt samvær kan ha positiv påvirkning på de mulige negative effektene av foreldrenes skilsmisse. Franssons et al. (2016) viser til at barn som bor alene med en forelder har økte plager i forhold til barn som har delt samvær. Likevel beskriver barn det å bo i to hjem som to ulike verdener som kan påvirke deres stressnivå. Barna forteller at skilsmissen fører til at alt som har vært trygt, forutsigbart og velkjent endrer seg. Barna sier det går bra mesteparten av tiden, men dagliglivet er preget av savn, lojalitetskonflikter og utfordringer med å finne sin tilhørighet (Johnsen et al., 2019).

Barn med skilte foreldre rapporterer at kommunikasjonen mellom barna og foreldrene har en negativ utvikling etter skilsmissen og at dersom skilsmissen fører til fravær av kontakt med far så påvirker det deres selvopplevde helse (Meland et al., 2020a). God kommunikasjon med begge foreldre om sensitive tema, at foreldrene kan hjelpe med skolearbeid og at barnas synspunkter blir tatt på alvor i familien er avgjørende faktorer for at barn vurderer egen helse som god (Meland et al., 2020b).

Skilsmissegrupper som intervensjon benyttes i ulike land og er vurdert til å gi effekt for å hjelpe barn og unge til å håndtere egen situasjon, frita dem for skyldfølelse og hjelpe dem til å beherske nye mestringsstrategier (Beverly et al., 2007; Botha & Wild, 2013; Rose, 2009). Barn som deltar i gruppe kan oppleve mindre angstsymptomer og økt tilpasning til sin nye livssituasjon enn barn som ikke har deltatt og foreldre oppfatter barnas sosiale tilpasning,

problemløsningsferdigheter og følelser knyttet til skilsmissen som forbedret (Forsetlund & Vist, 2016).

Barn hevder at gruppetiltaket blant annet har gitt gir dem bedre selvtillit, bedre forståelse og at det ble lettere å prate med venner og familie om vanskelige ting rundt skilsmissen (Egge, 2008). Ungdommer beskriver at deltagelsen hjelper ved å kunne snakke åpent, uten lojalitetshensyn, med andre en identifiserer seg med. De sier deltagelsen gir økt trygghet og selvtillit samt økt påvirkningskraft og kontroll over eget liv (Egge & Glavin, 2014). Videre beskriver ungdommer ambivalente tanker, motstridende følelser og at de blir stående imellom foreldrene etter skilsmissen. Gjennom deltagelse i gruppene opplever barna å føle seg møtt og får en ny forståelse for sin egen situasjon (Lofthus & Skorpen, 2016).

Rognerud (2014) beskriver at rekruttering til gruppene er utfordrende og at foreldre begrunner avslaget med at barnet har det bra og ikke har behov for å delta i gruppe. Foreldre er i liten grad involvert i gjennomføringen av gruppene. Gjennom økt foreldreinvolvering kan en gi foreldre informasjon og innblikk i hvordan det kan oppleves å være et barn med to hjem (Rognerud, 2014). Lofthus og Skorpen (2016) erfarer at svært få foreldre tar kontakt når barnet har deltatt i skilsmissegrupper og foreldre benytter heller ikke muligheten til å gi tilbakemeldinger i form av evalueringsskjema. Helsesykepleier opplever økt behov for foreldreinvolvering når barna gjennomgår foreldrenes brudd. Ved innhenting av foreldres samtykke til deltagelse opplever helsesykepleier at foreldre har noe de ønsker å dele med gruppeleder når de får muligheten (Lofthus, 2015).

Tidligere studier har undersøkt barnas opplevelse av å bo i to hjem (Johnsen et al., 2019), betydningen av skilsmissegrupper for barn som lever i skilsmissehjem (Lofthus, 2015), samtalegrupper som helsefremmende tiltak for skilsmissebarn (Egge, 2012) samt gruppelederes erfaringer med gjennomføring og nytteverdi av gruppene (Rognerud, 2014). Det mangler studier som beskriver foreldrenes opplevelse av barnas deltagelse i skilsmissegrupper.

2.4 HENSIKT OG FORSKNINGSSPØRSMÅL

Hensikten med denne studien er å beskrive foreldres opplevelse av barnas deltagelse i skilsmissegrupper.

Ved å undersøke foreldreperspektivet vil en kunne få økt forståelse for opplevelsen og betydningen av skilsmissegrupper samt styrke helsesykepleiers motivasjon til å tilby grupper. Helsesykepleiere kan benytte kunnskapen i gjennomføringen av skilsmissegrupper, til økt rekruttering og i råd og veiledning til foreldre. Studien vil kunne gi nyttig kunnskap som kan bidra til kvalitetsutvikling av programmet og på den måten kan studien bidra til ny kunnskap både i forskningslitteratur og i praksis.

Forskningsspørsmål: «Hvordan opplever foreldre barnas deltagelse i skilsmissegrupper?»

3.0 METODE

3.1 DESIGN

Studien ønsket å beskrive foreldres delte og felles opplevelse av barnas deltagelse i skilsmissegrupper. Derfor ble det valgt å gjennomføre en kvalitativ studie med en fenomenologisk tilnærming basert på Moustaka's tilnærming. Fenomenologisk tilnærming setter søkelys på å beskrive hva deltakere har til felles i sin opplevelse av et fenomen (Creswell & Poth, 2018).

3.2 UTVALG

Utvalget i denne studien bestod av et strategisk utvalg (Malterud, 2013) av skilte foreldre, mødre og fedre. Inklusjonskriterier var foreldre som pratet og forstod norsk, som enten hadde barn som begynte og avsluttet i grupper mens studien pågikk, eller der barna hadde deltatt i skilsmissegruppe innenfor de siste to årene.

Det ble sendt ut informasjon om studien til ledelsen ved helsestasjon- og skolehelsetjenesten i ni ulike kommuner i Kunnskapskommunen Helse Omsorg Vest. I tillegg ble det tatt kontakt med tre ulike kommuner som hadde gjennomført kurs ifølge Voksne for barn. Seks av kommunene svarte at de ikke hadde gjennomført skilsmissegrupper de seinere år og derfor ikke kunne bidra. Tre kommuner svarte ikke på henvendelsen. Av de 12 kommunene gav tre kommuner i tre ulike fylker positiv respons.

Totalt fem helsesykepleiere i de tre kommunene deltok i arbeidet med å rekruttere deltakere. Helsesykepleier som rekrutterte deltakere sendte e- post til foreldre til elever som deltok eller

hadde deltatt i grupper i barneskolen innenfor de siste to årene. Foreldrene fikk tilsendt informasjonsskriv med samtykkeerklæring fra sin helsesykepleier (vedlegg 1), samt et informasjonsskriv til barna (vedlegg 2). Gjennom informasjonsskrivet fikk deltakerne informasjon om studiens hensikt og hva det ville innebære å delta. Det var opp til foreldrene å ta kontakt med masterstudenten dersom de ønsket å delta. Informasjon om studien ble sendt til totalt 51 foreldre. Seks foreldre samtykket til å delta. En forelder tok tilbake samtykket uten begrunnelse før intervjuet ble gjennomført. Informantene bestod av foreldre som hadde gjennomgått samlivsbrudd to til syv år tilbake i tid. Alle deltakerne var mellom 35-45 år og hadde mellom to og fire barn. De kom fra to ulike byer fra to fylker i landet. Ingen av foreldrene var i uttalt konflikt med den andre forelderens og alle hadde delt samvær med barna, 50% hver.

3.3 DATAINNSAMLING

Semistrukturerte intervjuer ble gjennomført med foreldre i november 2020 og februar 2021. Fire foreldre ble intervjuet to ganger med tre måneders mellomrom. En forelder ønsket bare å delta på første intervju. De som hadde barn som deltok i skilsmissegruppe samtidig som studien ble intervjuet etter første møte og på nytt når gruppen var avsluttet. Intervjuene hadde varighet fra 25-50 minutter.

Det ble utarbeidet en intervjuguide for å belyse fenomenet, foreldrenes opplevelse med skilsmissegrupper. Den hadde tre hovedspørsmål som tok utgangspunkt i en tidligere studie om betydningen av skilsmissegrupper for barn som lever i skilsmissec familier (Lofthus & Skorpen, 2016) Det ble også benyttet utfyllende spørsmål som: «kan du fortelle mer», «kan du beskrive mer» (vedlegg 3).

Masterstudenten leste hvert intervju etter det var gjennomført og diskuterte med veileder for å justere utfyllende spørsmål til neste intervju ut fra hva en trengte mer kunnskap om. I kvalitative studier er ofte datainnsamling og analyse en parallell prosess (Malterud, 2013).

3.4 ANALYSE

Analysen bygget på Malterud's systematiske tekstkondensering (Malterud, 2012). Formålet med den fenomenologiske analysen er å utvikle kunnskap om informantenes erfaringer og

livsverden innenfor et bestemt felt (Malterud, 2013) og analysemetoden er egnet til å få frem beskrivelser av foreldres opplevelser og levde erfaring.

Analysemetoden var delt opp i 4 trinn. Første trinn var å bli kjent med materialet. Hvert intervju ble lest gjentatte ganger for å få et helhetsinntrykk og finne midlertidige tema. På dette trinnet var det viktig å sette egen forforståelse og teoretiske referanseramme til side for å få frem deltakernes erfaringer og meningsinnhold (Malterud, 2013).

I andre trinn av analysen ble teksten sortert, og irrelevant tekst ble tatt bort. Det ble gjort en systematisk gjennomgang, linje for linje for å identifisere meningsbærende enheter. Gjennom kodingsarbeidet ble alle meningsbærende enheter identifiserte og klassifiserte (Malterud, 2013) (vedlegg 4). Kodene var ulik de opprinnelige temaene i intervjuguiden, noe som var med å styrke studiens validitet. Dette var tidkrevende, etter flere diskusjoner og vurderinger ble tre tema identifisert.

I analysens tredje trinn ble det dannet et kondensat – et kunstig sitat. Kondensatet bar med seg det konkrete innholdet fra de enkelte meningsbærende enhetene, som ble omformulert til mere generelle utsagn. Det som kom frem i kondensatet ble brukt som utgangspunkt for resultatpresentasjonen i neste trinn (Malterud, 2013).

I analysens siste trinn ble teksten rekontekstualisert. Funnene i gjenfortellingene ble sammenfattet til beskrivelser og formidlet slik at de gjenga informantenes stemmer for å gi leseren innsikt og tillit (Malterud, 2013). På bakgrunn av de kondenserte tekstene og de utvalgte sitatene ble det laget en analytisk tekst for hver kodegruppe som gjenfortalte informantenes opplevde erfaring i forhold til problemstillingen. Den analytiske teksten representerer resultatene i prosjektet (Malterud, 2013).

3.5 FORFORSTÅELSE

Moustaka's transendentale eller psykologiske fenomenologi fokuserer på «bracketing». Det vil si at forskeren setter til side sin egen forforståelse, så langt det er mulig (Creswell & Poth, 2018). Masterstudenten har ingen egen opplevelse av skilsmisse hverken som barn eller voksen. Egen forforståelse handler om arbeidshverdagen som helsesykepleier og møter med barn som har opplevd skilsmisse, dette har påvirket interessen for feltet. For å forstå egen

forforståelse og reflektere over hvordan den kan påvirke resultatet i studien er forforståelsen diskutert med veilederne gjennom hele forløpet med masteroppgaven.

3.6 ETISKE OVERVEIELSER

Studien har gått ut fra Høgskulen på Vestlandet og har fulgt anerkjente etiske retningslinjer (The World Medical Association, 2018). Studien ble godkjent av Norsk senter for forskningsdata (vedlegg 5), ingen endringer er gjort etter godkjenning. Studien behandlet ikke helseopplysninger og det var derfor ikke nødvendig å søke Regional etisk komite. Studenten fikk innvilget søknad om hjelp til rekruttering fra kunnskapskommunen Helse Omsorg Vest.

Naidoo & Wills (2009) beskriver fire etiske hovedprinsipper som har vært veiledende for forskningen.

Respekt for autonomi:

Studien var frivillig, deltakerne og barna fikk informasjon og gav informert samtykke. Helseesykepleier som hadde arrangert gruppene sendte ut informasjon om studien, men deltakerne måtte selv ta kontakt direkte med masterstudenten om de ønsket å delta. Deltakernavn ble kodet og transkriberte intervju og lydfiler ble overført til forskningsserver umiddelbart etter intervju. Resultatet beskrives slik at ikke enkeltopplysninger kan knyttes til enkeltpersoner.

Nytteprinsippet:

Skilsmisse kan være et personlig, sårt og vanskelig tema, og på den måte kan det oppleves belastende å skulle delta i studien. Det er mange skilsmisser hvert år i Norge som har innvirkning på barn, unge og deres familier. Det ble derfor vurdert at fordelene studien kan ha for barn, unge og deres familier er større enn belastningen som ble påført informantene.

Ikke- skadeprinsippet:

Intervjuene foregikk på digital plattform, noe som er tidseffektivt og økonomisk besparende (Iacono et al., 2016). Alle ble informert om at de kunne velge tid og sted for intervjuet og at de kunne velge å ikke svare på alle spørsmål. Informanten gjennomførte intervjuet hjemme hos seg selv. De fikk også spørsmål om de ønsket samtale eller oppfølging etter intervjuet.

Rettferdighetsprinsippet:

Utvalget var strategisk valgt, og intervju på digital plattform åpnet opp for å få deltagere fra et større geografisk område. Både kvinner og menn fikk tilbud om og deltok i studien. Regler som sikret kvaliteten av prosjektet og resultatene ble fulgt.

4.0 RESULTAT

Resultatene er utdypende presentert i artikkelen og blir derfor kort presentert i dette kapitlet. Gjennom analysen ble det identifisert tre tema som beskriver foreldrenes opplevelse av skilsmissegrupper: *”Oppmuntrer barnas deltagelse, manglende kommunikasjon og utfordrende situasjoner.*

4.1 OPPMUNTRER BARNAS DELTAGELSE

Foreldre beskriver at de var positive til barnas deltagelse i skilsmissegrupper og ble også betrygget av at barna var positive til å delta. De ønsket at barnet skulle få en egen arena der de møtte andre barn med samme erfaring og de håpte det ville øke barnets forståelse for tanker og følelser rundt skilsmissen. Foreldrene fremhevet fordelene med at gruppene ble arrangert på skolen, de opplevde det som trygt at en nøytral tredjeperson pratet med barna om skilsmissen og beskrev tillit til at intensjonen bak programmet var god.

4.2 MANGLENDE KOMMUNIKASJON

Foreldrene beskrev informasjonen om gruppetilbudet som lite og mangelfullt både fra skolen og fra gruppeleder. De savnet informasjon om tema som ble tatt opp i gruppen for å kunne diskutere med barna sine. Foreldre opplevde at det var vanskelig å kontakte gruppeleder og at fokus på taushetsplikt og trygt rom for barna begrenset initiativet for å ta kontakt. Foreldrene fikk ikke tilbud om å delta på oppfølgingsmøte etter barnets deltagelse.

Foreldrerne beskrev at barna ikke ønsket å dele informasjon med dem om det som ble fortalt eller skjedde i gruppene. Barna forklarte dette med at de hadde fått beskjed om at det som skjedde i gruppene skulle bli i gruppene.

4.3 UTFORDRENDE SITUASJONER

Tiden rett før, under og etter bruddet beskrev foreldrene som en av de vanskeligste periodene i livet deres og at de var i en egen boble. De ønsket å sette barnets behov først etter bruddet og det var viktig for dem å få på plass praktiske ting som bolig og samværsordning.

Foreldre opplevde at det var vanskelig å prate med barna om forholdene rundt skilsmissen. De bekymret seg for om barnet holdt tilbake tanker og følelser og unngikk å prate om vanskelige tema. Foreldrene beskrev det som om barna hadde dårlig samvittighet og følte på en lojalitetskonflikt mellom foreldrene og mellom de to hjemmene. Foreldrene beskrev det som viktig for dem at barna fordelte tiden sin likt mellom de to hjemmene. De opplevde det som forstyrrende og uheldig om barnet ønsket endringer på samværsordningen.

Kommunikasjon mellom foreldrene ble også beskrevet som vanskelig. De fortalte om kommunikasjon via e- post eller meldinger istedenfor å treffes, selv om de var klar over at barna ville ønsket at foreldrene kunne snakke sammen og tilbringe tid sammen som familie.

5.0 DISKUSJON

5.1 METODEDISKUSJON

Det ble benyttet en kvalitativ studie med fenomenologisk tilnærming for å få frem foreldres beskrivelser, erfaring og opplevelser av fenomenet «foreldrenes opplevelse av barnets deltagelse i skilsmissegrupper». Kunnskapen som kom frem er troverdig i den konteksten data hentes fra, selv om den ikke er allmenngyldig (Malterud, 2013). Polit og Beck (2017) beskriver fire kriterier for å vurdere troverdigheten i kvalitativ forskning: troverdighet, pålitelighet, bekreftbarhet og overførbarhet.

Troverdigheten i studien blir ivaretatt av mengden data som er samlet inn gjennom intervju, selv om utvalget var lite. Intervjuene ble gjennomført på digital plattform, foreldrene gav rike beskrivelser, satt i eget hjem og valgte selv tidspunkt for intervjuet, dette kan ha medført at de var mer avslappet enn de hadde vært ved fysisk oppmøte (Iacono et al., 2016). Etter hvert intervju skrev masterstudenten ned egne refleksjoner rundt intervjuet. Ulempen med intervju over digitale plattformer er at en går glipp av deler av kroppsspråket og at ikke alle er

komfortable med, eller har tilgang til, digitalt utstyr og programvare og derfor takket nei til deltagelse (Iacono et al., 2016).

Alle foreldrene fikk tilbud om et andre intervju tre måneder etter det første noe som Polit & Beck (2017) anbefaler for å oppnå utdypende data om utvalget er begrenset. Etter intervjuet spurte masterstudenten om foreldrenes opplevelse og om de hadde spørsmål eller kommentarer. Malterud (2013) beskriver at det viktig å forstå den mellommenneskelige dynamikken intervjusituasjonen. Masterstudenten sin erfaring i skolehelsetjenesten, i psykiatritjenesten og hennes lange erfaring med å prate med foreldre og voksne om vanskelige tema åpnet for å kunne samtale om opplevelsen til foreldrene.

Pålitelighet omfatter nøyaktighet og konsistens (Polit & Beck, 2017). Prosjektet startet ved utarbeidelse av prosjektplan med beskrivelse av studiens bakgrunn og fremgangsmåte. Prosjektplanen ble diskutert på et seminar med lærere og studenter før den ble godkjent av utdanningsinstitusjonen. Prosjektet ble lagt frem for Etat for barn og familie i Kunnskapskommunen, som var positive til prosjektet. Videre ble studien meldt til og godkjent av Norsk senter for forskningsdata (NSD). Rekruttering av deltakere var utfordrende, og siden digitale plattformer ble brukt til gjennomføring av intervjuene kunne det geografiske området en rekrutterte fra utvides. Veilederne har vært deltagende i hele analyseprosessen og på den måten tilført ulike perspektiver. Forskningsprosessen er beskrevet tydelig og transparent.

Bekreftbarhet viser til objektivitet eller nøytralitet av data og tolkninger (Polit & Beck, 2017). Det grunnleggende formålet med fenomenologi er å redusere individuelle opplevelser av et fenomen til en beskrivelse av den universelle essensen (Creswell & Poth, 2018). I denne oppgaven vil det være spørsmål om funnene beskriver foreldrenes felles opplevelse av barnas deltagelse i skilsmissegrupper. For få frem foreldrenes beskrivelser ble det valgt en fenomenologisk tilnærming basert på Moustaka, som tar utgangspunkt i beskrivelser av deltakerens erfaringer og mindre på forskerens tolkninger noe som medførte at masterstudenten hadde fokus på å sette egen forforståelse til side for å få frem et nytt syn på fenomenet som ble undersøkt (Creswell & Poth, 2018).

Overførbarhet sier noe om i hvilken grad funnene i studien kan overføres til andre grupper (Polit & Beck, 2017). Det var vanskelig å rekruttere deltakere til studien. Utvalget var lite, men ved å gå i dybden i intervjuene fikk en rike beskrivelser av deres opplevelse. Det var et ganske

homogent utvalg, noe som kan ha betydning for overføring av resultatene. Foreldre som lever i høy konflikt med tidligere partner ville kunne hatt en annen opplevelse, det ville også kunne gjelde foreldre som har lavere utdanning eller som ikke prater norsk.

5.2 DISKUSJON AV RESULTAT

I denne studien beskrev foreldrene at de overordnet hadde en god opplevelse av barnas deltagelse i skilsmissegruppen. De så gruppen som et tiltak utelukkende rettet mot barnet og fremhevet viktigheten av at barnet fikk en egen arena der de opplevde fellesskap, møtte likesinnede og fikk en nøytral tredjepart å prate med. Foreldrene beskrev en opplevelse av usikkerhet i forbindelse med mangelfull informasjon fra skolen, gruppeleder og barnet samt fortalte om utfordrende situasjoner som oppstod i forbindelse med skilsmissen.

Foreldrenes opplevelse av barnas deltagelse i skilsmissegruppe vil bli utdypet og diskutert med utgangspunkt i salutogenese og opplevelse av sammenheng (OAS).

Foreldrene i studien hadde en positiv forventning om at deltagelse i skilsmissegruppen ville øke barnets forståelse for egen situasjon, påvirke hvordan de hadde det og gi dem et fellesskap med andre som hadde opplevd det samme. Dette samsvarer med det barn og unge oppgir at deltagelse i gruppen har gitt dem (Egge & Glavin, 2014; Lofthus & Skorpen, 2016) .

Foreldrenes opplevelse av mangelfull informasjon førte til en usikkerhet som gjorde at de fikk en følelse av å miste kontroll over barnet sitt. Antonovsky (1987, 1987/2012) beskriver mangel på kontroll som en faktor som påvirker opplevelsen av sammenheng (OAS). Følelsen av å ikke være delaktig i det som skjedde kan ha påvirket foreldrenes motivasjon og grad av engasjement i barnets deltagelse (Antonovsky, 1987/2012) noe som i seg selv kan føre til at avstanden blir større mellom foreldrene og barna etter deltagelsen i skilsmissegrupper. Meland et al., (2020b) rapporterte at muligheten til å kommunisere med begge foreldrene om det som oppleves vanskelig og ha en opplevelse av at foreldre kunne hjelpe med skolearbeid var en avgjørende faktor for å forutsi barns selvopplevde helse frem i tid (Meland et al., 2020b). Økt grad av foreldreinvolvering i skilsmissegruppene vil kunne gi foreldre økte ressurser og mer engasjement som igjen kan føre til at barna opplever at foreldrene er delaktig i arbeidet de legger ned i gruppen og lettere kan prate med sine foreldre. Delaktighet og motivasjon styrker opplevelse av mening (Antonovsky, 1996).

Ifølge foreldrene var det en kvalitetsforskjell når helsesykepleier sendte ukentlige oppdateringer, i motsetning til å ikke dele noen informasjon. Helsesykepleiere kan styrke opplevelsen av håndterbarhet ved å gi foreldrene god og adekvat informasjon om temaene som tas opp i gruppen og tilstrekkelig informasjon om hva barna deler, slik at foreldrene føler seg trygg på at både de og barna blir ivaretatt. Ved å styrke foreldrene sine ressurser kan man øke foreldrenes håndterbarhet (Antonovsky, 1987/2012).

Denne studien viser at skilsmissegruppene ble gjennomført uten å arrangere foreldrekveld som er en anbefalt del av tiltaket. Ved å gjennomføre foreldrekvelder kan helsesykepleier formidle verdifull informasjon fra barna, via en nøytral person til foreldrene. Mange barn har vanskelig for å prate med foreldrene om det som har med foreldrenes samlivsbrudd å gjøre (Egge, 2012; Johnsen et al., 2019; Voksne for barn, 2012). Foreldrene fortalte at de hadde ønsket å delta på en slik kveld om det ble arrangert fordi det handlet om deres egne barn og det ville kunne bidra til å lette kommunikasjonen med barnet. Foreldrekveld vil kunne føre til at foreldre får informasjon som kan gi dem en høyere grad av forståelse for hva barna deres gjennomgår etter en skilsmisse og hvordan det oppleves for dem. Det vil kunne gjøre dem tryggere og gi dem ressurser til å håndtere og ordne opp i eventuelle uventede hendelser i forbindelse med skilsmissen (Antonovsky, 1987/2012).

De utfordrende situasjonene foreldrene beskrev i sin opplevelse av skilsmissegruppene samsvarer med tema som skilsmissegruppen tar opp i sine møter. Egge & Glavin (2014) beskriver at barna gjennom skilsmissegruppene opplevde økt forståelse, påvirkningskraft og kontroll over eget liv noe som gjorde situasjonen mer håndterbar. Delaktighet i det som skjedde økte graden av meningsfullhet (Egge & Glavin, 2014).

Foreldrene i denne studien beskrev ikke den samme forståelsen for barnas tanker og behov. Foreldrene fortalte at de ønsket å sette barnas behov først, men i forbindelse med samvær eller introduksjon av nye partnere viste det seg at foreldrene hadde vanskelig for å forstå og prioritere barnas behov. Johnsen et al.(2019) konkluderte med at foreldre ikke må glemme barna i skilsmisseprosessen og sier at barn gjerne ikke hever sin stemme av lojalitetshensyn. Derfor er det viktig at hjelpeapparatet som helsesykepleier eller mekler støtter barna og hjelper foreldre til å se barnets perspektiv (Johnsen et al., 2019).

I studiene til Meland et al. (2020a, 2020b) konkluderes det ut fra et folkehelseperspektiv at en viktig oppgave er å bevare relasjonen og tilliten til samtalen mellom begge foreldre og barna, og særlig mellom far og barn etter en skilsmisse. Videre viser Meland et al. (2020a) til at nyere forskning viser at det er ikke bare selve skilsmissen som skaper utfordringer for barnet, men også hvordan foreldre håndterer ting både tiden før, under og etter. Ved å involvere foreldrene mer i skilsmissegruppene vil en kunne oppnå at tiltaket kan bli enda bedre ved å øke foreldrenes motivasjon gjennom deltagelse, og dermed øke deres forståelse slik at de lettere kan håndtere vanskelige situasjoner med barna etter skilsmissen. Erfaringene foreldrene har gir viktig kunnskap som kan overføres til utvikling av skilsmissegrupper og i helsesykepleiers arbeid med skilsmissebarn og deres foreldre.

6.0 KONKLUSJON OG IMPLIKASJONER

6.1 KONKLUSJON

Studien viser at økt foreldreinvolvering i skilsmissegrupper kan bidra til barn og foreldre kan få hjelp til å bevare sin relasjon gjennom kommunikasjon og felles engasjement. På den måten kan en i større grad oppnå at skilsmissegruppene fungerer som en brobygger mellom foreldre og barn og at familien som helhet får utbytte av barnets deltagelse.

6.2 IMPLIKASJONER FOR PRAKSIS

Foreldres opplevelse av barnas deltakelse i skilsmissegrupper kan gi en dypere forståelse for hvordan intervensjonen fungerer som et helsefremmende og forebyggende tiltak. Deres beskrivelser viser styrker og svakheter i forhold til gjennomføringen av gruppene slik de er i dag, og foreldrenes erfaringer kan bidra til å utvikle programmet. Dersom intensjon skal være at deltagelse i gruppen skal hjelpe barna og foreldrene til bedre kommunikasjon og samhandling kan resultatene tyde på at gruppeleder må arbeide med å involvere foreldre ytterligere i gjennomføringen av skilsmissegrupper.

I videre forskning vil det være nyttig å gjennomføre en større studie som undersøker foreldrenes og opplevelse med skilsmissegrupper flere steder i landet og fra mange ulike skoler. Det bør legges vekt på å utvikle skilsmissegruppene til å bli en brobygger mellom foreldre og barn slik at hverdagen med skilte foreldre og to hjem kan bli lettere for barna. Da

vil skilsmissegrupper få enda større betydning for barn og unge i et helsefremmende og forbyggende perspektiv.

REFERANSER

- Amato, P. R. (2000). The Consequences of Divorce for Adults and Children. *Journal of Marriage and Family*, 62(4), 1269-1287. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2000.01269.x>
- Amato, P. R. (2014). The consequences of divorce for adults and children: an update/Ucinci rastave braka na odrasle i djecu: najnoviji nalazi.(Report). *Drustvena Istrazivanja*, 23(1), 5. <https://doi.org/10.5559/di.23.1.01>
- Amato, P. R. & Cheadle, J. (2005). The long reach of divorce: Divorce and child well-being across three generations. *Journal of Marriage and Family*, 67(1), 191-206. <https://doi.org/10.1111/j.0022-2445.2005.00014.x>
- Antonovsky, A. (1987). *Unraveling the mystery of health : how people manage stress and stay well*. Jossey-Bass.
- Antonovsky, A. (1996). The salutogenic model as a theory to guide health promotion. 11(1), 11-18. <https://doi.org/10.1093/heapro/11.1.11>
- Antonovsky, A. (2012). *Helsens mysterium : den salutogene modellen* (A. Sjøbu, Overs.). Gyldendal akademisk. (Opprinnelig utgitt 1987)
- Barneombudet. (2012). *Barnas stemme stilner i stormen. En bedre prosess for barn som opplever samlivsbrudd*. Barneombudet. <https://www.barneombudet.no/uploads/documents/Publikasjoner/Fagrapporter/Barnas-stemme-stilner-i-stormen.pdf>
- Bergström, M., Fransson, E., Fabian, H., Hjern, A., Sarkadi, A. & Salari, R. (2018). Preschool children living in joint physical custody arrangements show less psychological symptoms than those living mostly or only with one parent. *Acta Paediatr*, 107(2), 294-300. <https://doi.org/10.1111/apa.14004>
- Beverly, W. R., Pat, M., Bernadette, H., Susan, G. & Trudy, M. (2007). Conducting a Children's Divorce Group: One Approach. *Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing*, 20(3), 163-175. <https://doi.org/10.1111/j.1744-6171.2007.00107.x>
- Botha, C. J. & Wild, L. G. (2013). Evaluation of a school-based intervention programme for South African children of divorce. *Journal of Child & Adolescent Mental Health*, 25(1), 81-91. <https://doi.org/https://doi-org.galanga.hvl.no/10.2989/17280583.2013.768528>
- Bufdir. (2015, 25.november 2019). *Barn og samlivsbrudd*. Bufdir https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Oppvekst/Familie_omsorg_og_relasjoner/Barn_og_samlivsbrudd/
- Bull, K. S. (2018, 26. november). *Det store norske leksikon*. Universitet i Oslo. <https://snl.no/skilsmiss>
- Creswell, J. W. & Poth, C. N. (2018). *Qualitative inquiry & research design : choosing among five approaches* (4th ed., international student ed. utg.). Sage.
- Egge, H. (2008). Det hjelper å prate. *Sykepleien*, 96(07), 74-76. <https://doi.org/10.4220/sykepleiens.2008.0027>

- Egge, H. (2012). Du er ikke alene”: Samtalegrupper som helsefremmende tiltak for skilsmissebarn. En Grounded Theory studie. I *You are not alone.”: Peer groups as health promotive measures for children of divorced parents. A Grounded Theory study.*
<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:norden:org:diva-3107>
- Egge, H. & Glavin, K. (2014). Hvorfor det hjelper ungdom å delta i skilsmissegrupper. *Sykepleien forskning (Oslo)*, (4), 332. <https://doi.org/10.4220/sykepleienf.2014.0173>
- Forsetlund, L. & Vist, G. (2016). Effekter av gruppetiltak for barn og ungdom som opplever samlivsbrudd (978-82-8082-725-8). Folkehelseinstituttet. <https://www.fhi.no/publ/2016/effekter-av-gruppetiltak-for-barn-og-ungdom-som-opplever-samlivsbrudd/>
- Fransson, E., Turunen, J., Hjern, A., Östberg, V. & Bergström, M. (2016). Psychological complaints among children in joint physical custody and other family types: Considering parental factors. *Scandinavian Journal of Public Health*, 44(2), 177-183. <https://doi.org/https://doi-org.galanga.hvl.no/10.1177%2F1403494815614463>
- Haugan, G. & Rannestad, T. (2014). *Helsefremming i kommunehelsetjenesten*. Cappelen Damm.
- Helse- og omsorgsdepartementet. (2018). *Forskrift om kommunes helsefremmende og forebyggende arbeid i helsestasjons- og skolehelsetjenesten* (LOV-2011-06-24-30-§3-1, LOV-2011-06-24-30-§3-2, LOV-1994-08-05-55-§3-8). <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2018-10-19-1584>
- Helsedirektoratet. (2020). *Nasjonal faglig retningslinje for det helsefremmende og forebyggende arbeidet i helsestasjon, skolehelsetjeneste og helsestasjon for ungdom*. Helsedirektoratet. <https://www.helsedirektoratet.no/retningslinjer/helsestasjons-og-skolehelsetjenesten>
- Iacono, V. L., Symonds, P. & Brown, D. H. (2016). Skype as a tool for qualitative research interviews. *Sociological Research Online*, 21(2), 12. <https://doi.org/https://doi-org.galanga.hvl.no/10.5153%2Fsro.3952>
- Johnsen, I., Hallström, I. & Litland, A. S. (2019). Children with shared living: like living in two worlds [Barn med delt bosted: som å leve i to verdener]. *Sykepleien*, 107(e-76227), 1-15. <https://doi.org/10.4220/Sykepleiens.2019.76227>
- Lidén, H. & Kitterød, R. H. (2019). *Delt bosted: Barns perspektiver og utfyllende kunnskap* (8277636156). (Rapport–Institutt for samfunnsforskning, Issue. <http://hdl.handle.net/11250/2580824>
- Lofthus, G. A. (2015). En kvalitativ studie om betydningen av PIS-skilsmissegrupper for barn som lever i skilsmisefamilier. I. <http://hdl.handle.net/11250/285931>
- Lofthus, G. A. & Skorpen, F. (2016). To be in between: The meaning of PIS-divorce groups for children from divorced families. *Nordic Journal of Nursing Research*, 36(3), 161-167. <https://doi.org/10.1177/2057158516638275>
- Malterud, K. (2012). Systematic text condensation: A strategy for qualitative analysis. *Scand J Public Health*, 40(8), 795-805. <https://doi.org/10.1177/1403494812465030>
- Malterud, K. (2013). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning en innføring* (Bd. 3). Universitetsforlaget.

- Meland, E., Bredablik, H. J. & Thuen, F. (2020a). Divorce and conversational difficulties with parents: Impact on adolescent health and self-esteem. *Scand J Public Health*, 48(7), 743-751. <https://doi.org/10.1177/1403494819888044>
- Meland, E., Bredablik, H. J. & Thuen, F. (2020b). Family factors predicting self-rated health during early adolescence. *Scandinavian Journal of Public Health*. <https://doi.org/https://doi-org.galanga.hvl.no/10.1177%2F1403494820972282>
- Naidoo, J. & Wills, J. (2009). *Foundations for health promotion* (3rd ed. utg.). Baillière Tindall/Elsevier.
- Polit, D. F. & Beck, C. T. (2017). *Nursing Research : generating and assessing evidence for nursing practice* (10th ed. utg.). Wolters Kluwer.
- Reedtz, C. & Eng, H. (2013). Beskrivelse og vurdering av tiltaket PIS. https://ungsinn.no/post_tiltak/pis/
- Rognerud, S. (2014). Samtalegrupper for skilsmissebarn. Gruppelederens erfaringer med gjennomføring og nytteverdi. En intervjustudie av helsesøstre. I. <http://urn.nb.no/URN:NBN:no-46851>
- Rose, S. R. (2009). A Review of Effectiveness of Group Work with Children of Divorce. *Social Work with Groups*, 32(3), 222-229. <https://doi.org/10.1080/01609510902774315>
- Schaan, V. K. & Vogele, C. (2016). Resilience and rejection sensitivity mediate long-term outcomes of parental divorce. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 25(11), 1267. <https://doi.org/10.1007/s00787-016-0893-7>
- The World Medical Association, I. (2018). *WMA Declaration of Helsinki - Ethical Principles for Medical Research Involving Human Subjects*. The World Medical Association, Inc., <https://www.wma.net/policies-post/wma-declaration-of-helsinki-ethical-principles-for-medical-research-involving-human-subjects/>
- United Nations. (1989). *United Nations Human Rights of the high commissioner*. United Nations. <https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CRC.aspx>
- Voksne for barn. (2012). Veileder for barneskolen, samtalegrupper for barn som har opplevd samlivsbrudd. I(s. 59). Voksne for barn.
- Voksne for barn. (2021). *Skilsmissegrupper* Voksne for barn. <https://vfb.no/produkter-og-tjenester/skilsmissegrupper/>
- Wang, C.-T. L. & Schofer, E. (2018). Coming Out of the Penumbra: World Culture and Cross-National Variation in Divorce Rates. *Social Forces*, 97(2), 675-704. <https://doi.org/10.1093/sf/soy070>

VEDLEGG

VEDLEGG 1 INFORMASJONSBREV OG SAMTYKKESKJEMA

VIL DU DELTA I FORSKNINGSPROSJEKTET

«Foreldres beskrivelse av barnas deltagelse i skilsmissegrupper

- En kvalitativ studie»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å beskrive foreldres opplevelse av barnas deltagelse i skilsmissegrupper og hvordan de opplever at det har påvirket barnet og familien. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Studiens hensikt er å beskrive foreldrenes opplevelse av barnas deltagelse i skilsmissegrupper og hvordan de opplever at det har påvirket barnet og familien. Gjennom foreldrenes beskrivelser vil en få økt forståelse for hvordan de opplever betydningen skilsmissegrupper har for barna og familien. Kunnskapen kan brukes til videreutvikling av skilsmissegruppene og i rekruttering av deltakere til gruppene. Helsepsykiatere kan nytte kunnskapen i råd og veiledning til foreldre. Økt kunnskap om skilsmissegrupper kan styrke helsepsykiatere sin motivasjon for å tilby grupper. På denne måten kan denne studien være med å bidra til ny kunnskap både i forskningslitteratur og i praksis.

Det er tidligere gjennomført studier på barns opplevelse av deltagelse i skilsmissegrupper. Barna sier selv at det å møte andre barn som har samme erfaring ga dem en forståelse om å ikke være alene. De uttrykker økt trygghet, selvtillit, større påvirkningskraft og økt kontroll over eget liv. Barna fremhever betydningen av å ha noen å prate med og føle seg møtt. En studie beskriver at ungdommer med skilte foreldre som deltar i samtalegrupper kan oppleve økt forståelse, håndterbarhet og meningsfullhet. De kan dermed bedre sin egen helse. I denne studien er det ønskelig å få frem foreldrenes beskrivelser.

Forskningsspørsmålet er «Hvordan opplever foreldre barnas deltagelse i skilsmissegrupper og hvordan opplever de at deltagelsen har påvirket barnet og familien?»

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Det er Høgskulen på Vestlandet er ansvarlig for prosjektet. Prosjektledere er Inger Kristensson Hallström og Ragnhild Sollesnes. Studien gjennomføres av Dagny- Elise Ulvøy, helsepsykiatere i Bergen kommune og masterstudent ved Høgskulen på Vestlandet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Ditt barn har tidligere deltatt i skilsmissegruppe og derfor ønsker vi din deltagelse. Vi søker informasjon fra foreldre som har barn som tidligere har deltatt i skilsmissegrupper for å få større innsikt i foreldrenes opplevelse av barnas deltagelse i gruppene og hvordan foreldrene mener dette tilbudet har påvirket barnet og familien i ettertid.

Vi ønsker å få med foreldre som har barn som har deltatt i gruppe enten i barneskolen eller ungdomsskolen. Videre er det ønskelig at både fedre og mødre deltar.

Helsepsykiatere fra skolen hvor ditt barn deltok i grupper har fått oppgaven å sende ut dette informasjonsskrivet til foreldre til barn som har deltatt i gruppe og eget brev med informasjon om studien til barna. Helsepsykiatere fra din skole bidrar med å dele ut denne informasjonen til mulige deltakere, og er ikke involvert i videre arbeid med studien. Det er nå opp til deg om du ønsker å delta. Det gjør du ved å sende en e-post til Dagny- Elise Ulvøy på e-post: 136144@hvl.no. Takknemlig om dere kan svare innen **30. november 2020**. Har du spørsmål eller lurer på noe ta gjerne kontakt.

Hva innebærer det for deg å delta?

Deltagelse innebærer at du deltar i en samtale/ intervju med meg som masterstudent. U.t er helsesykepleier og møter ofte familier som har vært igjennom en skilsmisse. Undertegnede er nå i rollen som student/ forsker. Sted for intervju avtales individuelt og etter hva som passer best for deg. Intervjuet kan også gjøres over digitale plattformer. Spørsmålene vil omhandle foreldrenes erfaringer og opplevelser av barnets deltagelse i skilsmissegrupper og hvordan foreldrene opplever betydningen av tilbudet i ettertid. Det settes av en time til intervjuet og, og det gjøres lydopptak av samtalen. Deltakeren kan når som helst avbryte samtalen.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Alle personopplysninger blir behandlet konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Konfidensialitet vil ivaretas ved at forskeren koder deltakernavn så snart som mulig, for å unngå å inkludere identifiserbar informasjon i analysen. Det lages sammensatte deltakerprofiler slik at ikke enkeltperson blir gjenkjennbare. Det er kun masterstudent og veileder som har tilgang til dataene. Datamaterialet vil bli behandlet og lagret på sikker og forskriftmessig måte. Når alle resultater foreligger og analysen er ferdig, vil lydopptaket bli slettet. Du og ditt barn vil bli sikret full anonymitet, og vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjonen. For trygg og forsvarlig oppbevaring av data vil det opprettes et område på Høgskulen på Vestlandet sin forskningsserver.

Du spørres samtidig om samtykke til å delta i et eventuelt oppfølgingsintervju, dersom det skulle vise seg nødvendig ved gjennomgang og analyse av informasjonen.

Deltagelse er frivillig og skal ikke være forbundet med ulemper. Gjennom din deltagelse, bidrar du til mer kunnskap om hvilke betydning tilbudet i skilsmissegrupper har for barn og foreldre. Dersom du som deltaker har behov for hjelp eller oppfølging knyttet til de temaer som tas opp i intervjuet vil u.t bistå med kontakt og informasjon til nødvendig instanser.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er desember 2021. Personopplysninger og lydopptak slettes ved prosjektslutt. Det vil ikke være mulig å identifisere deg eller din familie når resultatene av studien offentliggjøres.

Dersom du ønsker det, kan du få lese resultatene av studien ved å kontakte undertegnede.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Høgskolen på Vestlandet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- *Høgskulen på Vestlandet ved Inger Kristensson Hallström. Kontaktinformasjon: inger.kristensson-hallstrom@med.lu.se. Eller student: Dagny- Elise Ulvøy. Kontaktinformasjon: 136144@hvl.no. Telefon: 92449073. Vårt personvernombud: Trine Anikken Larsen. Kontaktinformasjon: trine.anikken.larsen@hvl.no. Telefon: 55 58 76 82.*

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Inger Kristensson Hallström
Prosjektansvarlig
(Forsker/veileder)

Dagny- Elise Ulvøy
Student

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Foreldres beskrivelse av barnas deltagelse skilsmissegrupper - En kvalitativ studie» og har fått anledning til å stille spørsmål.

Jeg samtykker til:

å delta i *intervju*

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

VEDLEGG 2 INFORMASJON TIL BARN AV FORELDRE SOM DELTAR I FORSKNINGSPROSJEKT

Informasjon om prosjektet

Med dette brevet vil vi gi deg informasjon om en forskningsstudie som dine foreldre har fått tilbud om å delta i. Etter at du og andre barn har deltatt i skilsmissegrupper på skolen har vi lyst til å intervju foreldrene deres om hvordan de tenker at det var at barnet deres deltok i skilsmissegruppe. Vi vil spørre dem spørsmål om som:

1. Hvordan var din opplevelse av barnets deltagelse i skilsmissegruppen?
2. Hvilken betydning opplever du at dette tilbudet har hatt for barnet ditt i ettertid?
3. Har du opplevd noen endring hos barnet ditt etter deltagelse i gruppen?
4. På hvilken måte tenker du at barnets deltagelse i gruppen har påvirket familien?

Det har tidligere vært gjort en studie der barna som har deltatt i skilsmissegrupper ble intervjuet. Den studien viste at barna var veldig fornøyde med deltagelsen i skilsmissegrupper og at de mente at deltagelse i gruppen hadde betydd mye for dem. Barna fortalte blant annet at de syntes det var bra å snakke med andre barn som hadde opplevde det samme som dem. De fikk en opplevelse av fellesskap og støtte. Flere av barna sa at de ble tryggere og fikk bedre selvtillit av å delta i gruppen og at de fikk økt påvirkningskraft og kontroll over eget liv. Nå ønsker vi å undersøke hva foreldrene synes om gruppetilbudet, slik at vi kan bruke den informasjonene til å gjøre gruppetilbudet enda bedre og i tillegg håper vi å gi tilbudet om skilsmissegruppe til flere barn.

Ingen andre enn jeg og veilederen min på høgskolen vil få vite hva akkurat din mor eller far har fortalt. All informasjon vil bli oppbevart trygt på en forskningsserver, slik at ingen andre kan lese det. Når jeg skal presenterer det som alle foreldrene har svart, vil det ikke være mulig å kjenne igjen akkurat hva din mor eller far har fortalt. Alle opplysninger om deg vil behandles konfidensielt. Det betyr at det ikke vil fortelles videre på en slik måte at en forstår hvem som har gitt opplysningene og ingen kan vite hvem som har fortalt hva. Foreldrene din har samtykket til å delta, men vet at de kan når som helst trekke sitt samtykke uten å oppgi noen grunn til hvorfor. Det er helt frivillig for foreldrene om de vil delta. Ved å delta bidrar de til mer kunnskap om hvilken betydning skilsmissegrupper har for barn og familier.

VEDLEGG 3 INTERVJUGUIDE

Intervjuguide

Det vil gjennomføres semi- strukturerte intervju der spørsmålene er ment som en huskeliste. Samarbeidspartnere skal også få komme med forslag og innspill. Målet med intervjuet er å få til en samtale mellom meg og informantene, der informantene vil beskrive sin egen opplevelse av fenomenet. Skilsmisse kan være et vanskelig tema, og som intervjuer må jeg kommunisere på en hensynsfull måte og ivareta informantene.

Åpningsspørsmål:

- Klasse/trinn/ alder på barnet når det deltok i gruppen?
- Har barnet søsken, har de deltatt?
- Hvordan fikk du informasjon om samtalegruppene?
- Hvordan opplevde du at barnet ble invitert med til en gruppe for skilsmissebarn?
- Hva gjorde at dere valgte å takke ja til deltagelse?
- Hvor lenge har foreldrene vært skilt?

Hovedspørsmål:

1. Hvordan var din opplevelse av barnets deltagelse i skilsmissegruppen?

Om ikke informantene ikke gir så mye informasjon ville det være naturlig å følge opp med spørsmål som:

- Fortell mer om det.
- Kan du gi eksempler?
- Hva tenker du på når du sier det?
- Husker du om barnet var opptatt av spesielle tema mens det deltok i gruppen?
- Snakket barnet om deltagelsen og tema i gruppen hjemme? (Evt. kort oppsummere for informantene tema som tas opp på de 6 gruppemøtene).
- Ble det arrangert foreldrekveld etter at gruppen var ferdig?
- Hva var din opplevelse av den?
- Føltes det trygt for deg at barnet deltok i gruppen, hvordan tenker du taushetsplikt fungerte i den sammenhengen?
- Er det noe du i ettertid tenker kunne vært gjort annerledes angående deltagelsen i gruppen?

2. Hvilken betydning opplever du at dette tilbudet har hatt for barnet ditt i ettertid?

- Har du opplevd noen endring hos barnet ditt etter deltagelse i gruppen? Kan du beskrive nærmere? Positive endringer? Negative endringer?

3. På hvilken måte tenker du at barnets deltagelse i gruppen har påvirket familien?

- Hvordan tenker du barnet formidler sine tanker og følelser rundt den nye familiesituasjonen?
- Beskriv barnets evne til å formidle egne ønsker og behov?
- Opplever du som forelder at noe er endret? Kan du beskrive?
- Kan du beskrive barnets forhold til andre familiemedlemmer etter deltagelsen?
- Opplever du at barnets deltagelse har hatt innvirkninger på deg?

Avslutning:

- Beskriv det viktigste for deg med barnets deltagelse i gruppen?
- Er det noe du ønsker å få frem som vi ikke har vært inne på til nå?
- Hvordan har du det nå, etter denne samtalen?

Til slutt vil jeg oppsummere hensikten med intervjuet og understreke igjen at informasjonen foresatte har delt vil bli holdt konfidensielt og vil ikke kunne bli sporet tilbake til enkeltpersoner som har deltatt i studien.

VEDLEGG 4 EKSEMPEL STRUKTURANALYSE

Meningsbærende enhet	Kondensert meningsbærende enhet	Kode
Njaa, jeg tror jeg må si det samme som sist at jeg synes at det har vært veldig okay at han har fått det tilbudet	Jeg tror jeg må si det samme som sist. Det har vært veldig okay at han har fått tilbudet.	Positiv til tilbudet
og så har ikke jeg merket så veldig mye til eller fra for han	Jeg har ikke merket så mye til eller fra for ham	Opplever ikke endring hos barnet
jeg har gjerne blitt litt mer oppmerksom på det, eller enda mer, fordi jeg vet at jeg skal snakke med deg men æhhh, jeg har jo ikke noe inntrykk av at det har vært veldig betydningsfullt eller revolusjonerende for han	Når jeg vet at jeg skal bli intervjuet av det, så er jeg enda mer oppmerksom [på endring hos gutten], men jeg har ikke inntrykk av at det har vært veldig betydningsfullt eller revolusjonerende for ham	Opplever ikke endring hos barnet
det er vertfall litt sånn trygghet for meg da, å vite at noen, som ikke er oss involverte, har på en måte laget en ramme da, der han har hatt mulighet til å si noe.	Det er en trygghet for meg å vite at noen, som ikke er oss involverte, har laget en ramme der han har hatt mulighet til å si noe.	Trygt å vite at barnet har en egen arena
så, ja, litt sånn helt grei opplevelse.	Det har vært en helt grei opplevelse [forelders opplevelse av barnets deltagelse]	Grei opplevelse
Han har fortalt litt [om det som har skjedd i gruppene]	Han har fortalt litt om det som har skjedd i gruppene	Informasjon fra barnet om gruppene
Vi har jo fått, det var jo egentlig en sånn fine rapporter	Vi har fått fine rapporter [fra gruppelederne]	Informasjon fra skolen
Når jeg da ringte til helsesykepleieren etter at gruppen var slutt og spurte litt sånn om hun kunne si litt, så var det likesom bare sånn nei, det er ikke noe å si.	Når jeg ringte helsesykepleieren etter at gruppen var slutt for å få spørre om hun kunne fortelle litt. Så svarte hun at det var ikke noe å si	Lite informasjon fra skolen/ helsesykepleier
Så det var ikke noe, jeg fikk på en måte ikke noen substans ut av å be om en litt mer sånn tilbakemelding på mitt barn	Jeg fikk ikke noe ut av å be om en litt utdypende tilbakemelding på mitt barn	Lite informasjon fra skolen/ helsesykepleier
Og så skjønner jeg jo at noe av det kan handle om taushetsplikt og at dette skal være et rom der de skal få uttrykke seg uten alt liksom skal leveres ut	Jeg forstår at noe av det kan handle om taushetsplikt og dette skal være et rom der de kan uttrykke seg uten at alt skal utleveres	Taushetsplikt Egen arena
jeg opplever jo egentlig at han kan si det han tenker, i ganske stor grad, i den grad han tenker noe	Jeg opplever at han kan si det han tenker, i ganske stor grad, i den grad han tenker noe	Foreldres opplevelse av at barnet kan si beskjed
Jeg tenker uansett at det er et fint tilbud. Jeg tror kanskje jeg hadde vært mer usikker om han ikke hadde vært i gruppen på en måte. Det har vært en trygghet at han har vært der da.	Jeg tenker at det er et fint tilbud. Jeg tror kanskje jeg hadde vært mer usikker om han ikke hadde gått i gruppen. Det har vært en trygghet at han har deltatt.	Positiv til deltagelse Trygt at barnet deltar
i den e- posten så stod det eksempler på hva barna hadde sagt. At noen syntes det var greit og andre syntes det var kjempe dumt, og noen tenker at kanskje den andre ble lei seg, og, ikke sant og da var jo jeg litt nysgjerrig på hvordan var det han forholdt seg til det temaet?	I e- posten var det eksempler på hva barna hadde sagt. Noen syntes det var greit, andre syntes det var kjempedumt [at foreldrene fikk nye partnere]. Noen tenkte at den andre kanskje ble lei seg. Da ble jeg litt nysgjerrig på hvordan han forholdt seg til det temaet.	Informasjon fra helsesykepleier Forelder ønsker informasjon

VEDLEGG 5 NSD SIN VURDERING

Prosjekttittel

Foreldrenes beskrivelser av barnas deltagelse i skilsmissegrupper- en kvalitativ studie

Referansenummer

264374

Registrert

05.07.2020 av Dagny-Elise Ulvøy - 136144@stud.hvl.no

Behandlingsansvarlig institusjon

Høgskulen på Vestlandet / Fakultet for helse- og sosialvitenskap / Institutt for helse- og omsorgsvitenskap

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Inger Kristensson Hallstöm, inger.kristensson_hallstrom@med.lu.se, tlf: 55587833

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Dagny- Elise Ulvøy, dagnyelise@hotmail.com, tlf: 92449073

Prosjektperiode

10.08.2020 - 31.12.2021

Status

14.09.2020 - Vurdert

Vurdering (1)

14.09.2020 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 14.09.2020, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte. MELD VESENTLIGE ENDRINGER Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: https://nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres. TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET Prosjektet vil behandle særlige kategorier av personopplysninger om helse og alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 31.12.2021. LOVLIG GRUNNLAG FOR UTVALGET Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte i utvalget til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a. LOVLIG GRUNNLAG FOR TREDJEPERSON Under datainnsamlingen kan det fremkomme personopplysninger om barna til informantene i utvalg 1. Studiens hensikt er å beskrive foreldrenes opplevelse av barnas deltagelse i skilsmissegrupper og hvordan de opplever at det har påvirket barnet og familien. Gjennom intervjuer med foreldrene vil prosjektet innhente deres erfaringer med

skilsmissegruppene, og således skape økt forståelse for betydningen skilsmissegrupper har for barna og familien. Gitt at utvalgskriteriet kan si noe om barnas helse/sosiale forhold vil det registreres særlige kategorier av personopplysninger om barnas helse. Prosjektet vil innhente samtykke fra foresatte til behandlingen av personopplysninger. Barna vil også gi sin tilslutning til deltakelse. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og art. 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a, jf. art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2).

PERSONVERNPRINSIPPER NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om: - lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen - formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål - dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet - lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER – UTVALGET/TREDJEPERSONER Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20). NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13. Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32). For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet. Lykke til med prosjektet! Kontaktperson hos NSD: Tore Andre Kjetland Fjeldsbø Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17

Parents's description of their child's participation in divorce groups -

A phenomenological study in Norway

Author: Dagny- Elise Ulvøy, masterstudent,
Inger Kristenson Hallström, Professor, RSCN,
Ragnhild Sollesnes, Associate Professor

Høgskulen på Vestlandet

Campus Kronstad
Inndalsveien 28
5063 Bergen

Article to be published in Scandinavian Journal of Caring Sciences.

Author Guidelines: [Scandinavian Journal of Caring Sciences \(wiley.com\)](https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/scj.12400)

Word count: 4195

Del 2: Article

Abstract

Background: Children and youths who experience divorce are found to have increased risk of emotional and behavioral adjustment problems. Different prevention programs have been developed to help and support children. Previous studies have focused on the child or the group leader's experience with divorce groups, but studies exploring parent's experience are missing.

Aim: To explore parents' experiences of their child's participation in divorce groups.

Methods: An inductive, qualitative, descriptive design with its philosophical orientation in naturalistic inquiry based on the outlines of a phenomenological perspective. Two fathers and three mothers from two different counties in Norway were interviewed twice. Systematic text condensation was used for analysis.

Results: Three themes emerged from parents's experiences: encouraging the child, missing communication, and challenging situations. Parents described how they encouraged the child to attend in divorce groups and hoped they would gain a deeper understanding of their parents' divorce and their own feelings. Missing communication relates to missing information about the groups from the school, the group leader, and from the child. Missing information was found to be a challenge for the parents and made them think that the divorce group was beneficial for the child but maybe not always for the family. Parents described challenging situations for them and their child due to the divorce, and they strived to understand their child and their own behavior.

Conclusion: Divorce groups can be beneficial for children after their parents' divorce. To be beneficial for both children and their parents structured information and cooperation between the school, the child, and both parents are important.

Key words: Divorce groups, experience, interview, parent, phenomenology

Introduction

Children and youth who experience parental split up due to divorce or cohabitation dissolution is found to have increased risk of emotional and behavioral adjustment problems (1). Earlier research have focused primarily on the divorce experience itself and the consequences for the involved (2). Parental separation proves to be stressful for most children and can affect their health as adults (1, 3). Studies from recent years also includes other aspect that can influence health and self- conceptual problems such as parent- child relations (2), custody arrangements (4-6) and children's experiences (5, 7-10).

To help and support children who experience parental split, different prevention programs have been developed to prevent negative psychosocial consequences for the child in both short and long term (11). In Norway school nurses started developing a divorce group program in 2004 (12) and it is described as a selective preventively intervention for children and young people who have experienced parental split and is offered by the school nurse during school hours. The intention of the divorce groups is to support children through meetings with peers having the same experiences. The intervention is based on health promotion principles and the concept of salutogenesis (12) to support the children to cope with their situation, free them from the feelings of guilt and help them to find coping strategies (13).

International studies have described the impact of intervention programs for children of divorced parents, and they are considered giving children and young people ability to handle their new life situation, free them from guilt and help them develop coping strategies (14-16). According to Forsetlund & Vist (2016) children who participated in divorce groups experienced less anxiety symptoms and improved adaptation to the situation surrounding family break up compared to children who did not attend.

Norwegian studies have described children's experience of living in two homes after their parent's divorce (5), the meaning of participating in divorce groups (17), divorce groups as health- promoting measures (8) and how group leaders experience the value and effectuating divorce groups (18). However, knowledge of parents's experiences of their child's participation in divorce groups are missing which could contribute with important knowledge for the development of divorce groups.

The aim of this study was to explore parents' experiences of their child's participation in divorce groups.

Methods

An inductive, qualitative descriptive design with its philosophical orientation in naturalistic inquiry, based on the outlines of a phenomenological perspective, was chosen to increase the knowledge of parent's experiences.

Sample and data collection

To get a purposive sample of parents' whose child had attended divorce groups within the previous two years the administration for school nurses in 11 different counties in Norway was contacted. Three of them responded that they would contribute to the sampling. Four school nurses, from two major cities and one small town in Norway, that had been group leaders for divorce groups, sent written information and consent forms by e-mail to 51 parents whose children had participated in divorce groups the last two years.

Two fathers and four mothers contacted the first author, gave their consents and were given a letter with information to their child with age- appropriate information about the purpose of the study. One mother never answered and was therefore not included. The five parents were interviewed by Voice over Internet Protocol (19), using Teams, in November to December 2020. Four of the parents were also interviewed a second time, tree months after the first interview.

The interviewed parents came from two large cities, in two different counties in Norway. They were between 35-45 years and were divorced between two and seven years ago and were not in marital conflict with their former partner. Each parent had between two and four children and altogether the parent's had experiences from children attending seven different divorce groups.

A semi-structured interview guide was used for the interview. The interview guide included three open-ended questions and was built on an interview guide used in an earlier study about lived experience of teenagers' participation in divorce groups (17). Each interview started with the question: "How was your experience of your child attending the divorce group?". All interviews took place on a digital platform with video when the parents were in their home and at a time chosen by the parent. The interviews were tape-recorded after consent from the parents and transcribed word by word by the first author.

Analysis

Systematic text condensation was used to analyze data material as a four-step modified version of Giorgi's phenomenological approach (20). Step one: each interview was read by all three authors to find preliminary themes and to get an overall impression. Step two: Meaning units describing the parents' experiences of their child participating in divorce groups were marked and the text was organized into code groups. Step three: Subgroups were identified in each code group and meaning units in all subgroups were summarized and condensed. Step four: In the last step, condensates formed the basis for the final analytic text. All steps were first done by the first author and then discussed and reorganized in discussions with all three authors. Quotations were used to elucidate the parents' experiences. To ensure confidentiality, the parents and children's sex are anonymized.

Ethical approval and considerations

The research was approved by the Norwegian center for research data (reference number 264374). Parents were informed about the study in writing and verbally and all gave their consent. They were told they could withdraw from the study at any time and that they chose to describe their experience in their own way. Children in the family were given age-appropriate information about the study their parents participated in.

Findings

Three themes emerged from the parents' experiences: *encouraging the child*, *missing communication*, and *challenging situations*. Parents encouraged their child to attend divorce groups and the most important reason was that they found it important that the child had its own forum to talk about the divorce. The parents described missing communication affecting their experience with divorce groups both from school, the group leader, and their child. Challenging situations were described during and after the divorce that affected the parents and their child in different ways.

Encouraging the child

Parents described that they had had no knowledge about divorce groups and did not know that the school arranged them. When their child was offered by the school to participate in a divorce group, they appreciated it and supported their child to attend. The parents were aware that disadvantageous situations might occur when their child talked about the divorce, their behavior, and emotions but they still thought it was a good idea.

Parents described that they thought that their child's attendance would be a positive experience for the child and the family. They described the importance of their child having a place to talk about their feelings and the divorce together with other children who were in a similar situation. They hoped that their child would gain an increased ability to express their thoughts and needs. The parents also wished that their child could formulate their own story, would understand what had happened and could find ways forward. They hoped that their child's understanding would increase when they heard other children's stories and experiences. One parent described:

"I hoped something would show up, because my daughter would not talk to the school nurse about her wellbeing herself. I understood attending the groups was very fun. At first, I thought it was because of the cookies and drinks. But she told me she learned a lot from the experience. I did not realize that earlier. It was a relief that she came home so happy. It was nice that it could be like that in between everything else that was so hard."

Parents also described that they valued that the school was the organizer of the groups. They appreciated that the groups were run by a neutral person which the child felt comfortable with. They expressed that the children were positive to attend the group and described it as a good place to meet others and they appreciated that information in the group was kept secret. Parents described that their child had expressed that divorce groups should be offered to all children with two homes.

«Having the group at school is much easier and less scary than having it at an institution that not necessarily is a part of everyone's life. At school they will attend together with children they go to class with and which they know well. I think that made it much easier to get a familiar and safe environment for the child.»

Missing communication

Parents described that they missed information in several ways and the information they got was limited and random. They described that only one of the parents got information about the divorce group through a note in their child's schoolbag or by e-mail from the school or the school nurse. The parents did not know if it was a regular event or who got the opportunity to participate or if siblings were able to participate in the same or another divorce group at the same time.

The parents expressed they did not receive information about what the divorce groups entailed. They missed information about the intention of the divorce group, and they did not know about the themes discussed during the different group sessions. They questioned that they were not supposed to know about what was discussed and had appreciated brief weekly information about their child's attendance in the divorce group.

When given information about the content in the group parents became aware of the discussed topics and this gave them a possibility to discuss and reflect together with their child which gave them a foundation, a sense of security and input on how to handle various challenges in the future. One parent described:

“The second time we got nice reports from the group leader after each group meeting. It described the topic of the day and encouraged us to talk about it with our children. I thought that made a huge difference. It felt safe.”

Parents who experienced negative changes linked to their child's participation in the group was skeptical to the information their child might have been given in the group. The parents explained that it would be beneficial for them to have a person at school to contact about their questions and concerns. They wanted to know that someone would contact them if their child had a hard time. They understood that all said in the group was kept confidential but questioned how they as parents could be in the position to help their child, if confidentiality prevented them to get the information they needed to support their child.

Parents described that their child did not share information, feelings, or experiences from the divorce group. They were told that the child was prohibited from telling what they talked about in the group due to confidentiality. Parents were concerned about this, feared that their child was struggling, and found the duty of confidentiality as an obstacle for them to talk with their child. The parents described how they missed information about what their child had shared in the group. One parent said:

“For my benefit, it would be nice to get some information about the child’s progress. How did the group leader experience my child’s progress, without not necessarily quoting him. Did the school nurse experience that it had been any change within him, did he open up in anyway? Was he especially vulnerable to any specific theme? I would love to know. I ask myself and wonder about it. But I would like to know.”

Challenging situations

Parents explained that the time before, under and after the divorce was demanding and entailed several difficult situations. Even so, they meant that they strived and managed to take good care of their children. Parents said that the divorce and split custody gave them an opportunity to give the child their full attention every second week. They pointed out that the divorce gave them the opportunity to get involved in parts of the child's life that earlier had been covered by the other parent. Parents experienced when they were sad, angry, or said disadvantageous things about the other parent they felt they put their needs first and failed to understand their child.

Parents wanted to be able to talk to their child about difficult situations that arose due to the divorce and did not feel the divorced group helped in that way. They had concerns about what their child thought about living in two homes and of their new partner. They did not want to add pressure on the child and described that it was hard to know if they should ask questions, be supportive or take on a completely passive attitude.

Parents described how their child experienced loyalty conflicts between the two homes and that the child found it hard to leave the parent behind the week they stayed in the other home. They observed that their child's behavior changed a day or two before the move and that it took several days for them to settle again. Parents described that their child did not talk much about what happened in the other home and explained it by the child was used to have two different lives in two different homes.

Parents also described that it was important for them that the child spent the same amount of time in both homes. Changes in agreed joint custody was described as unfortunate and disturbing the family life. Parents questioned why such changes showed up when the child attended divorce groups and they blamed the group for the changes that happened.

One parent said:

"I might not be critical, but I am wondering why he does not want to live here as much as before. If it is only because it is more convenient to stay at dad's place, because it is closer to friends and school, then I do not think it is a good enough reason to choose where he is going to live. I think it is positive that the child spends equal time with both parents. I don't think it's wrong to encourage that."

Parents described the difficulties they had communicating with their ex- partner and they described that they only communicated through e- mail or texts and did not talk in person. They knew the child would prefer them to talk and spend time together and had appreciated someone that could help the parents to improve their communication.

They emphasized that all information about the divorce groups should be given to both parents. If not, it might not reach the other parent, or it could be deficient. They thought it was important that both parents attended if there was offered counseling or tuition about how to support their child according to the divorce. One parent said:

“The only information I got was through his mum. It was in bits and pieces. It was nothing. She said she had signed our son up for a program and questioned if it was okay. I applauded. That is all I know about the group”

Introducing new partners was described as difficult and something that gave strong reactions from the child as it changed the stability the families had gained. Seeing beyond their own happiness was described as difficult. Starting again with a new family was described as something good and therefore difficult to see how it might affect their child.

“They were scared I have hurt their fathers’ feelings when I got a new partner. I had to tell them it was all good and that the dad and I did not want to be together anymore. They think it is sad, I totally get that. It breaks my heart.”

Discussion

In this qualitative study parents described their child’s attendance in divorce groups as important for the child and that they had hoped it would be valuable for the parents as well. However, they did not find the groups as mediator between the parents and the child.

Our study showed that parents experienced insufficient information and communication about the divorce groups, which led to uncertainty and gave the parents a feeling of losing control over their child. Antonovsky (21) describes lack of control as a factor that affects a person’s sense of coherence. The feeling of not being a part of what happened in the divorce group might affect the parent’s level of motivation and commitment to the child’s attendance in the group (21), and can instead lead to an increased gap between the child and their parents. Parents described that information about the groups was given only to one of the parents and that it was up to that parent to share the information with the other. Due to the parent’s lack of communication, it is important that the school and the divorce group leader makes sure that both parents get the information needed.

In the present study, parents described that they and their child had difficulties to talk about issues concerning the divorce and many children describe the same experience in earlier studies (5, 8, 12). Our study showed that parents appreciated when they got weekly updates from the divorce groups and the said it gave them a possibility to talk to their child about the theme discussed in the group that week. The group leader can strengthen the experience of

manageability by giving parents good and adequate information about the themes discussed in the group and by educate parents of the importance of being available to the child, communicate in a civilized manner with the ex- partner and protect the child from stormy encounters and instability for the benefit of their child (14). Parent's might be overwhelmed with the divorce and have difficulties in supporting their child, by providing help to parents and children at an early stage during the divorce process the group leader might prevent unfavorable long term changes in attachment styles and resilience (22).

Through communication and information the group leader can strengthen the parent's resources (21). More parental involvement in divorce groups might give parents increased resources and more engagement. That could lead to children experiencing that their parents are more involved in the work they put into the group and make it easier for them to talk to their parents. Meland et. al (23) presents that the most decisive factors predicting self- related health among adolescents were linked to confidence in communicating with both parents about bothersome issues. Participation and motivations strengthen the experience of meaning. Antonovsky meant that meaning was the most important component in sense of coherence (24).

The parents in the present study described that the child experienced loyalty conflicts between the two homes and that moving back and forth was a challenge for their child. This is also described by children in the study of Johnsen et al. (25) were children described how they felt torn between their loyalty to their parents and stability in their life. Living in two homes can be stressful for children (25) but the parents in the present study described changes in agreed joint custody as unfortunate, disturbing and a result of the child's participation in divorce groups. In Egge & Glavin (9) adolescents described that some changed their custody arrangements on their own initiative, and as a result of getting a greater influence and control over their own lives after participating in divorce groups. In the study of Meland et. al (2) it is found that the quality of communication with both parents improves the adolescents self- related health and that it is important to sustain confident relationships between children and both parents. From that perspective encouraging children to live with both parents seems to be important.

Divorce affects many children, and we know that divorce can cause increased risk of emotional and behavioral adjustment problems for the child (1, 3). Taking part in divorce groups can be beneficial for children and for equal care all children with divorced parents should be invited. The result of the present study showed that parents wanted to be involved in their child's participation in divorce groups. By involving the parents and still keep up the confidentiality for the child, divorce groups may bridge the gap between the child and their divorced parents and help them to understand their challenges and find resources to handle them. This might help them to find meaningfulness, comprehensibility and manageability that would build a strong sense of coherence and a better quality of life for both children and their parents (24).

Strength and limitations

This study contributes to the limited knowledge on parent's experience of their child's participation in divorce groups. The strengths and limitation of the study are discussed from the criteria of trustworthiness; credibility, dependability, confirmability and transferability (26).

Credibility refers to confidence in the truth of the data and interpretations of them (27) and was ensured as the parents provided rich and clear descriptions of their experiences. The interviews were performed on digital platforms which made it possible to include parents from a wide geographic area. Parents choose date and time for the interview and they were interviewed in their own home which might made them comfortable and relaxed (19). Parents were interviewed twice, and they got a possibility to reflect and describe their experiences over a longer period.

Dependability refers to the stability (reliability) of data over time and conditions (27) and was ensured by describing the procedure of the study process transparent and with detailed description of the context, a line by line approach, and a systematic analyze of data. All authors were involved in the data analysis and contributed with different perspectives (27). Confirmability refers to objectivity or neutrality and that the result reflects the information that the parents provided (27). The phenomenological approach, based on a systematic text

condensation, described the common meaning of the parents lived experience of their child attending divorce groups and aimed to get the essence of the experience for all of them. Bracketing the authors preunderstanding to get a fresh perspective of the phenomenon was done by constant reflections and discussions (28).

The study had some limitations. It was difficult to recruit participants for the study and the sample size is small. Parents were all native Norwegians from two main cities in Norway. All the parents included had higher education and none of them stated marital conflict with their ex- partner which reduces the transferability of the study (27).

Conclusions and clinical implications

Most studies concerning experience of divorce groups have been from the child or the group leader's point of view. This study indicates that parents are satisfied with the divorce groups. Attendance in such groups is not experienced as a contribution for making communication and cooperation between the child and the parent easier.

This qualitative study gave voice to parent's experiences of their child's participation in divorce groups and enhanced knowledge for developing and using such programs. For divorce groups to be useful for the whole family parents should be involved in different ways. School nurses who implement divorce groups should take to consideration the need for parents getting enough information and parent involvement for helping the parents and child to combine their separate worlds.

Acknowledgment

The authors express their gratitude to the parents who participated in the study. We thank the municipalities and the school nurses who helped recruiting participants for the study.

Conflict of interest

There is no conflict of interest.

References

1. Amato PR. The consequences of divorce for adults and children: an update/Ucinci rastave braka na odrasle i djecu: najnoviji nalazi. *Drustvena Istrazivanja* [Internet]. 2014; 23(1):[5 p.].
2. Meland E, Breidablik HJ, Thuen F. Divorce and conversational difficulties with parents: Impact on adolescent health and self-esteem. *Scand J Public Health*. 2020;48(7):743-51.
3. Amato PR, Cheadle J. The long reach of divorce: Divorce and child well-being across three generations. *Journal of Marriage and Family*. 2005;67(1):191-206.
4. Bergström M, Fransson E, Fabian H, Hjern A, Sarkadi A, Salari R. Preschool children living in joint physical custody arrangements show less psychological symptoms than those living mostly or only with one parent. *Acta Paediatr*. 2018;107(2):294-300.
5. Johnsen I, Hallström I, Litland AS. Children with shared living: like living in two worlds. *Sykepleien*. 2019;107(e-76227):1-15.
6. Hilde L, Ragni Hege K. To forskjellige hjem - Barn om delt bosted. *Norsk antropologisk tidsskrift*. 2020;31(1-02):35-47.
7. Egge H. Det hjelper å prate. *Sykepleien*. 2008;96(07):74-6.
8. Egge H. Du er ikke alene”: Samtalegrupper som helsefremmende tiltak for skilsmissebarn. En Grounded Theory studie [Master]. Oslo: Nordic school of Public health; 2012.
9. Egge H, Glavin K. Why it helps young people to participate in ‘peer groups for children of divorce’. *Hvorfor det hjelper ungdom å delta i skilsmisse-grupper*. 2014;9(4).
10. Johnsen IO. «Å leve i to verdener» – Barns opplevelse av å bo i to hjem - En kvalitativ undersøkelse av barns opplevelse av å bo i to hjem [Master]. Bergen: Høgskulen på Vestlandet/ Western Norway University of Applied Sciences; 2017.
11. Forsetlund L, Vist G. Effekter av gruppetiltak for barn og ungdom som opplever samlivsbrudd. Oslo: Folkehelseinstituttet; 2016. Report No.: 978-82-8082-725-8.
12. Voksne for barn. Veileder for barneskolen, samtalegrupper for barn som har opplevd samlivsbrudd. Oslo: Voksne for barn; 2012. 59 p.
13. Reedtz C, Eng H. Beskrivelse og vurdering av tiltaket PIS2013. Available from: https://ungsinn.no/post_tiltak/pis/.
14. Beverly WR, Pat M, Bernadette H, Susan G, Trudy M. Conducting a Children's Divorce Group: One Approach. *Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing*. 2007;20(3):163-75.
15. Rose SR. A Review of Effectiveness of Group Work with Children of Divorce. *Social Work with Groups*. 2009;32(3):222-9.
16. Botha CJ, Wild LG. Evaluation of a school-based intervention programme for South African children of divorce. Grahamstown, South Africa :2013. p. 81-91.

17. Lofthus GA, Skorpen F. To be in between: The meaning of PIS-divorce groups for children from divorced families. *Nordic Journal of Nursing Research*. 2016;36(3):161-7.
18. Rognerud S. Samtalegrupper for skilsmissebarn. Gruppelederens erfaringer med gjennomføring og nytteverdi. En intervjustudie av helsesøstre [Master]. Oslo: Universitet i Oslo; 2014.
19. Iacono VL, Symonds P, Brown DH. Skype as a tool for qualitative research interviews. *Sociological Research Online*. 2016;21(2):12.
20. Malterud K. Systematic text condensation: A strategy for qualitative analysis. *Scand J Public Health*. 2012;40(8):795-805.
21. Antonovsky A. *Unraveling the mystery of health : how people manage stress and stay well*. San Francisco: Jossey-Bass; 1987.
22. Schaan VK, Vogele C. Resilience and rejection sensitivity mediate long-term outcomes of parental divorce. *European Child & Adolescent Psychiatry*. 2016;25(11):1267.
23. Meland E, Breidablik HJ, Thuen F. Family factors predicting self-rated health during early adolescence. *Scandinavian Journal of Public Health*. 2020.
24. Antonovsky A. The salutogenic model as a theory to guide health promotion. 1996;11(1):11-8.
25. Johnsen IO, Litland AS, Hallström IK. Living in Two Worlds—Children's Experiences After Their Parents' Divorce—A Qualitative Study. *Journal of pediatric nursing*. 2018;43:e44-e51.
26. Lincoln YS, Guba EG. *Naturalistic inquiry*. Beverly Hills, Calif: Sage; 1985.
27. Polit DF, Beck CT. *Nursing Research : generating and assessing evidence for nursing practice*. 10th ed. ed. Philadelphia: Wolters Kluwer; 2017.
28. Creswell JW, Poth CN. *Qualitative inquiry & research design : choosing among five approaches*. 4th ed., international student ed. ed. Thousand Oaks, Calif: Sage; 2018.